

สรุปและขอเสนอแนะ

ในการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการทำงานของสตรีที่สมรสแล้วในเขต กรุงเทพมหานคร ครั้งนี้ ได้ทำการศึกษาจากสตรีซึ่งสมรสแล้วและยังอยู่กับสามี อายุระหว่าง 15 - 60 ปี โดยนำข้อมูลจากเทปบันทึกข้อมูลตัวอย่างรอยละ 2 ของ สำนะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2513 ซึ่งดำเนินงานโดย สำนักงานสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี ข้อมูลที่ได้จากการ Sub-sample มานี้ มีจำนวน 1700 คนไว้ก่อน และในการศึกษาครั้งนี้ ได้ศึกษาถึงปัจจัยต่าง ๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากร อันยังผลให้สตรีมีอัตราการเข้าร่วมแรงงาน แตกต่างกัน ผลการศึกษาจากดาวไตโดยย่อดังนี้

ก. อัตราการเข้าร่วมแรงงานของสตรี

อัตราการเข้าร่วมแรงงานของสตรีที่สมรสแล้ว และยังคงอยู่กับสามี ในเขตกรุงเทพมหานคร เมื่อปี พ.ศ. 2513 นั้น เท่ากับ 35.6 ซึ่งนับได้ว่าค่อนข้างสูง เมื่อนำเอาปัจจัยต่าง ๆ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และประชากร มาศึกษาถึงอิทธิพลเหล่านั้นที่มีต่ออัตราการเข้าร่วมแรงงานของสตรี ผลปรากฏดังนี้

อาชีพของสามี เป็นปัจจัยทางอ้อมที่บ่งชี้ถึงลักษณะทางเศรษฐกิจของครอบครัว การศึกษาครั้งนี้ได้พบความแตกต่าง ในอัตราการเข้าร่วมแรงงานของสตรีที่สมรสแล้ว เมื่อพิจารณาตามอาชีพของหัวหน้าครัวเรือน โดยพบว่า สตรีที่สามีประกอบอาชีพคานคางขาย มีอัตราการเข้าร่วมแรงงานสูงที่สุด คือ ร้อยละ 45.1 ส่วนสตรีที่สามีประกอบอาชีพประเภทวิชาชีพ ซึ่งถือว่าเป็นอาชีพของผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูง อัตราการเข้าร่วมแรงงานของสตรีในกลุ่มนี้เพียงร้อยละ 23.3 ส่วนสตรี

กลุ่มที่สามประกอบอาชีพด้านอากรขนส่ง มีอัตราการเข้าร่วมแรงงานต่ำที่สุด คือ ร้อยละ 28.6 เท่านั้น

ระดับการศึกษาของสตรี นับเป็นปัจจัยที่สำคัญมากประการหนึ่ง ที่มีผลต่อการเข้าร่วมแรงงานของสตรีที่สมัครแล้ว การศึกษารังนี้เป็นการศึกษาดังสตรีในเขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งถือว่าเป็นเขตที่มีการศึกษาคดีที่สุดของประเทศ ทำให้พบความแตกต่างในระดับการศึกษาของสตรีอย่างมาก โดยมีทั้งที่ไม่เคยเข้ารับการศึกษาในโรงเรียนเลย จนกระทั่งผู้ที่มีการศึกษาระดับสูงสุด คือ ระดับวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย ผลการศึกษาได้พบความแตกต่างอย่างมากในอัตราการเข้าร่วมแรงงานของสตรี ในระหว่างกลุ่มสตรีที่มีการศึกษาระดับต่าง ๆ โดยพบว่า สตรีที่มีการศึกษาระดับสูงสุด คือ ระดับวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย มีอัตราการเข้าร่วมแรงงานสูงที่สุด คือ ร้อยละ 96.5 รองลงไปคือ กลุ่มสตรีที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีอัตราการเข้าร่วมแรงงานเท่ากับ 46.5 กลุ่มที่มีอัตราการเข้าร่วมแรงงานต่ำที่สุด คือกลุ่มสตรีที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นสตรีส่วนใหญ่ มีอัตราการเข้าร่วมแรงงานเท่ากับ ร้อยละ 30.2 ส่วนสตรีที่ไม่ได้รับการศึกษาในโรงเรียนนั้น มีอัตราการเข้าร่วมแรงงานสูงกว่าสตรีที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา คือมีถึงร้อยละ 38.1

เมื่อศึกษาถึงระดับการศึกษาของสามี ก็พบว่า ระดับการศึกษาของสามี นั้นทำให้เกิดความแตกต่างกันในอัตราการเข้าร่วมแรงงานของสตรี น้อยกว่าระดับการศึกษาของสตรีเอง กล่าวคือ อัตราการเข้าร่วมแรงงานของสตรีแตกต่างกันไม่มากนัก เมื่อเปรียบเทียบกับอัตราการเข้าร่วมแรงงานของสตรี โดยพิจารณาถึงระดับการศึกษาของสตรี พบว่า สตรีที่สามีมีการศึกษาระดับวิทยาลัย หรือมหาวิทยาลัย อัตราการเข้าร่วมแรงงานของสตรีเท่ากับ 58.0 ส่วนสตรีที่มีอัตราการเข้าร่วมแรงงานต่ำที่สุด ได้แก่ กลุ่มสตรีที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีอัตราการเข้าร่วมแรงงานเท่ากับ ร้อยละ 32.5

ระยะเวลาของการตั้งถิ่นฐานและถิ่นที่เกิดของสตรี เป็นปัจจัยอีก 2 ประการที่มีความสัมพันธ์กับอัตราการเข้าร่วมแรงงาน โดยพบว่า อัตราการเข้าร่วมแรงงานของสตรีจะเพิ่มสูงขึ้นตามระยะเวลาของการตั้งถิ่นฐาน เช่น สตรีที่มีระยะเวลาของการตั้งถิ่นฐานไม่เกิน 1 ปี อัตราการเข้าร่วมแรงงานของสตรีจะเท่ากับ ร้อยละ 28.9 แต่เมื่อระยะเวลาของการตั้งถิ่นฐานเท่ากับ 2-3 ปี อัตราการเข้าร่วมแรงงานของสตรีจะเพิ่มเป็นร้อยละ 33.0 ส่วนถิ่นที่เกิดของสตรีนั้น ก็ทำให้อัตราการเข้าร่วมแรงงานของสตรีแตกต่างกันด้วย โดยพบว่า สตรีที่เกิดในเขตกรุงเทพมหานคร มีอัตราการเข้าร่วมแรงงานสูงที่สุด คือ ร้อยละ 39.8 สตรีที่เกิดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีอัตราการเข้าร่วมแรงงานต่ำที่สุด คือ ร้อยละ 15.9 และเป็นที่น่าสังเกตว่า สตรีชาวจีนซึ่งเกิดในประเทศจีนมีอัตราการเข้าร่วมแรงงานสูงถึง ร้อยละ 33.1

อายุของสตรี เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการเข้าร่วมแรงงานของสตรี โดยพบว่าอัตราการเข้าร่วมแรงงานของสตรีจะต่ำที่สุด ในกลุ่มสตรีที่อายุน้อยที่สุด คืออายุ 15 - 24 ปี ซึ่งมีอัตราร้อยละ 17.6 อัตรานี้จะเพิ่มสูงขึ้นไปจนกระทั่งสูงสุดในช่วงอายุ 35 - 44 ปี ซึ่งมีอัตราการเข้าร่วมแรงงานเท่ากับร้อยละ 37.4 จากนั้น อัตราการเข้าร่วมแรงงานจะเริ่มลดลงในช่วงอายุ 45 - 60 ปี ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับการวิจัยอื่น ๆ ที่ได้ทำไว้แล้ว

จำนวนบุตร ในการศึกษารุ่นนี้ได้แยกจำนวนบุตรออกเป็น 3 ประเภท คือ จำนวนบุตรเกิดรอด จำนวนบุตรที่ยังมีชีวิต และจำนวนบุตรอายุต่ำกว่า 10 ปีที่ยังอาศัยอยู่กับสตรี ซึ่งผลของการศึกษาพบว่า จำนวนบุตรที่ยังมีชีวิตมีผลทำให้อัตราการเข้าร่วมแรงงานของสตรีแตกต่างกันมากที่สุด กล่าวคือ สตรีที่มีบุตรที่มีชีวิต 1-2 คน มีอัตราการเข้าร่วมแรงงานสูงที่สุด คือ ร้อยละ 51.4 แต่เมื่อจำนวนบุตรที่มีชีวิตเพิ่มเป็น 3-4 คน อัตราการเข้าร่วมแรงงานจะลดลงเหลือร้อยละ 29.7 ซึ่งต่ำที่สุด ส่วนสตรีที่มีบุตรที่มีชีวิต 7 คนหรือมากกว่านั้นอัตราการเข้าร่วมแรงงานจะเท่ากับร้อยละ 38.9 เมื่อพิจารณาอย่างละเอียดถึงจำนวนบุตรอายุต่ำกว่า 10 ปี ซึ่งยังอาศัยอยู่กับ

สตรี ก็พบผลในทำนองเดียวกัน โดยพบว่า สตรีที่มีบุตรในเกณฑ์อายุตั้งกลาวจำนวน 1 คน อัตราการเขารวมแรงงานจะสูงที่สุด คือ ร้อยละ 37.5 เมื่อมีบุตร 2 คน อัตราการเขารวมแรงงานจะลดลงเหลือ ร้อยละ 32.6 และลดลงเหลือร้อยละ 25.6 ซึ่งต่ำที่สุด เมื่อมีบุตรในเกณฑ์ตั้งกลาวจำนวน 3 คน

อายุของบุตรคนเล็ก เป็นปัจจัยทางคานประชากรที่สำคัญยิ่ง ที่มีผลต่อ การเขารวมแรงงานของสตรี กล่าวคือ อัตราการเขารวมแรงงานของสตรีจะสูงขึ้นตาม อายุของบุตรคนเล็ก ซึ่งการวิจัยในครั้งนี้ ได้พบผลที่สอดคล้องกันกับที่ได้เคยมีผู้ศึกษาไว้แล้ว กล่าวคือ เมื่อสตรีมีบุตรคนเล็กอายุ 0-2 ปี อัตราการเขารวมแรงงานจะ เท่ากับ ร้อยละ 26.1 แต่เมื่อบุตรคนเล็กอายุเท่ากับ 7-9 ปี อัตราการเขารวม แรงงานของสตรีจะเพิ่มสูงขึ้นเป็น ร้อยละ 40.7

ข. ลักษณะการทำงานของสตรีที่สมรสแล้ว

จากการศึกษาวิจัยถึงลักษณะการทำงานของสตรีในเขตเมืองของ ประเทศไทยโดยทั่วไปแล้วมักพบว่า สตรีในเขตเมือง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพด้านค้าขาย และบริการ และในการศึกษารั้งนี้ ก็พบผลที่สอดคล้องกัน กล่าวคือ สตรีในเขตกรุงเทพมหานครที่สมรสแล้วและยังคงอยู่กับสามี เมื่อ พ.ศ. 2513 ร้อยละ 19.9 ประกอบ อาชีพด้านค้าขายและบริการ ร้อยละ 8.1 ประกอบอาชีพด้านช่างและกรรมกร และ ร้อยละ 7.2 ประกอบอาชีพด้านวิชาชีพ จากร้อยละของสตรีที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจทั้งหมด คือ 35.6

เนื่องจากข้อจำกัดของข้อมูล การศึกษารั้งนี้จึงไม่สามารถศึกษาถึง ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว โดยวัดจากรายได้ของครอบครัวโดยตรง เพื่อเป็น ตัวแปรที่จะชี้ให้เห็นถึงความแตกต่างในฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวว่าจะมีผลต่อ การประกอบอาชีพของสตรีอย่างไรบ้าง อย่างไรก็ตาม ก็ได้ใช้อาชีพของหัวหน้าครัวเรือน หรือสามี เป็นตัวแปรที่ชี้ถึงฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวโดยทางอ้อม

ผลการศึกษา พบว่า อาชีพของสามีมีความสัมพันธ์กับอาชีพของสตรีด้วย กล่าวคือ สามีประกอบอาชีพใด สตรีมักจะประกอบอาชีพนั้น ๆ ด้วย เช่น สตรีที่สามีประกอบอาชีพคานการค้ำ สตรีจะประกอบอาชีพคานการค้ำด้วยถึงร้อยละ 36.0 ซึ่งสูงที่สุด และสตรีที่สามีประกอบอาชีพคานการค้ำขาย ร้อยละของสตรีที่ไม่ได้ทำงานค้ำที่ใดคือ ร้อยละ 54.9 ส่วนสตรีที่สามีประกอบอาชีพคานวิชาชีพ ซึ่งถือว่าเป็นอาชีพของผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมค่อนข้างสูง สตรีจะประกอบอาชีพประเภทเดียวกับสามี ร้อยละ 18.3 และสตรีในกลุ่มนี้ไม่ได้ทำงานร้อยละ 67.7 อาชีพคานการขนส่ง ซึ่งถือว่าเป็นอาชีพของผู้ที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมค่อนข้างต่ำ พบว่า สตรีที่สามีประกอบอาชีพคานการค้ำ ประกอบอาชีพคานบริการสูงที่สุด คือ ร้อยละ 11.2 และสตรีในกลุ่มนี้ไม่ได้ทำงานเชิงเศรษฐกิจสูงถึง ร้อยละ 71.4

ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งซึ่งมีส่วนสัมพันธ์อย่างมากกับลักษณะการทำงาน ของสตรีคือ ระดับการศึกษาของสตรี เชื่อว่าการศึกษามีส่วนเชื่อมโยงถึงลักษณะการ ประกอบอาชีพของสตรีมากยิ่งขึ้นกว่าปัจจัยด้านอื่น ๆ การศึกษารังนี้ไ้แบ่งระดับการศึกษา ของสตรีไว้ 4 ระดับด้วยกัน คือ ไม่ไ้รับการศึกษา ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และ อุดมศึกษา โดยพบว่าสตรีที่มีการศึกษาในระดับอุดมศึกษาเกือบทั้งหมด ประกอบอาชีพคาน วิชาชีพ สตรีที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา ซึ่งเป็นระดับการศึกษาของสตรีส่วนใหญ่ ร้อยละ 13.0 ประกอบอาชีพคานค้ำขาย สตรีที่ไม่ไ้ทำงานเชิงเศรษฐกิจมีถึงร้อยละ 69.8 ของสตรีที่มีการศึกษาในระดับประถมศึกษา

เมื่อท้าวอาชีพของสตรีสัมพันธ์กับระดับการศึกษาอย่างไร ก็กล่าวไ้ได้ว่า ร้อยละของผู้ที่ประกอบอาชีพคานวิชาชีพ จะสูงขึ้นตามระดับการศึกษาที่สูงขึ้น ส่วนกลุ่ม อาชีพอื่น ๆ ไ้แก่ ค้ำขาย ช่างและกรรมกร และบริการ ร้อยละของผู้ประกอบอาชีพ คานนี้จะลดลง เมื่อระดับการศึกษาสูงขึ้น

สถานภาพการทำงานของสตรี เป็นปัจจัยประการหนึ่งซึ่งให้ไ้เห็นว่า สตรีที่ประกอบอาชีพคานค้ำขายและบริการนั้น โดยทั่วไปแล้วสตรีมักมีฐานะเป็นเจ้าของ กิจการหรือนายจ้างและเป็นผู้ช่วยทำธุรกิจของครอบครัวโดยไม่ไ้รับค้ำจ้าง โดยพบว่า

สตรีที่ประกอบอาชีพคานค้ายานั้น ร้อยละ 61.4 ของสตรีกลุ่มนี้ มีสถานภาพการทำงาน เป็นผู้ช่วยทำธุรกิจของครอบครัวโดยไม่ได้รับค่าจ้าง ส่วนสตรีที่ประกอบอาชีพ คานวิชาชีพนั้น ร้อยละ 46.4 มีสถานภาพการทำงานเป็นลูกจ้าง ซึ่งสตรีกลุ่มนี้มักต้อง ออกไปทำงานนอกบ้าน

ในส่วนที่เกี่ยวกับปัจจัยคานประชากรนั้น การศึกษาครั้งนี้ได้นำเอา อายุของสตรี อายุของบุตรคนเล็ก และจำนวนบุตร มาศึกษาเป็นพิเศษ ซึ่งปรากฏผล ดังนี้

อายุของสตรี นั้นมีความสัมพันธ์กับลักษณะการทำงานของสตรีพอสมควร กล่าวคือ กลุ่มสตรีอายุ 15 - 24 ปี ร้อยละของสตรีที่ทำงานเชิงเศรษฐกิจมีเพียง 17.6 ทั้งนี้เนื่องจากสตรีส่วนใหญ่เพิ่งเริ่มชีวิตสมรส และยังมีบุตรอายุน้อย ๆ ซึ่งเป็น ภาระในการทำงาน อย่างไรก็ตามอาชีพคานค้ายาก็ยังมีสัดส่วนสูงกว่าอาชีพอื่น ๆ ในกลุ่มสตรีอายุ 25 - 34 ปี ร้อยละของสตรีที่ประกอบอาชีพต่าง ๆ จะไม่แตกต่างกัน มากนัก เช่น สตรีที่ประกอบอาชีพคานวิชาชีพ มีร้อยละ 9.7 ซึ่งสูงที่สุด ส่วนสตรีที่ ประกอบอาชีพคานบริการมีน้อยที่สุด คือร้อยละ 6.0 เมื่ออายุของสตรีสูงถึงช่วง 35 - 44 ปี ซึ่งเป็นช่วงอายุที่มีร้อยละของการทำงานสูงที่สุด ความแตกต่างของ ลักษณะอาชีพ เห็นได้จากกลุ่มสตรีที่ประกอบอาชีพคานค้ายา ซึ่งมีถึงร้อยละ 17.7 ในขณะที่สตรีที่ประกอบอาชีพบริการ มีเพียงร้อยละ 6.5 เพิ่มขึ้นจากช่วงอายุ 25-34 ปี เพียงเล็กน้อย ส่วนสตรีกลุ่มอายุ 45 - 60 ปี อาชีพคานค้ายายังมีร้อยละสูงที่สุด คือ 16.5 ลดต่ำลงจากกลุ่มอายุ 35 - 44 ปี เพียงเล็กน้อย ส่วนอาชีพคานวิชาชีพ ร้อยละของสตรีที่ประกอบอาชีพคานนี้ ลดลงเหลือเพียงร้อยละ 5.4 ซึ่งต่ำที่สุด

จำนวนบุตรที่มีชีวิตนั้น มีความสัมพันธ์กับลักษณะการทำงานของสตรีไม่มากนัก อย่างไรก็ตาม จำนวนบุตรที่มีชีวิตของสตรีทำให้ร้อยละของสตรีที่ประกอบอาชีพคาน วิชาชีพลดลง เช่น สตรีที่มีบุตรที่มีชีวิต 1-2 คน ประกอบอาชีพคานวิชาชีพ ร้อยละ 11.3 แต่เมื่อบุตรที่มีชีวิตเพิ่มเป็น 5-6 คน ร้อยละของสตรีที่ทำงานคานนี้ลดลงเหลือเท่ากับ 3.5 ส่วนอาชีพคานอื่น ๆ อันได้แก่ ค้ายา ช่างและกรรมกร และบริการ ร้อยละของ

สตรีที่ประกอบอาชีพค้าปลีกต่าง ๆ นั้น มีแนวโน้มว่าจะสูงขึ้นตามจำนวนบุตรที่มีชีวิต

สำหรับการศึกษาดังปัจจัยความประชากรอีกประการหนึ่ง คือ อายุของบุตรคนเล็กนั้น ผลปรากฏว่า อายุของบุตรคนเล็กมิได้มีความสัมพันธ์กับลักษณะการทำงานของสตรี เพราะสตรีทุกกลุ่มอาชีพย่อมจะมีโอกาสในการมีบุตรอายุน้อย ๆ ใดเท่า ๆ กัน อายุของบุตรคนเล็กอาจมีผลต่อรอยละของสตรีที่ทำงาน หรือไม่ทำงานเท่านั้น เช่น สตรีที่มีบุตรอายุ 0-2 ปี เป็นผู้ที่ไม่ได้ทำงานเชิงเศรษฐกิจถึงร้อยละ 73.8 แต่เมื่อบุตรคนเล็กอายุ 7-9 ปี ร้อยละของสตรีที่ไม่ทำงานเชิงเศรษฐกิจลดลงเหลือเท่ากับ 59.2 เท่านั้น

กล่าวโดยสรุปแล้ว ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับลักษณะการทำงานของสตรีอย่างมากได้แก่ อาชีพของสามี ระดับการศึกษาของสตรี อายุของสตรี และจำนวนบุตรที่มีชีวิต ซึ่งร้อยละของสตรีที่ประกอบอาชีพค้าปลีกต่าง ๆ จะมากบางน้อยบาง แตกต่างกันตามลักษณะของปัจจัยดังกล่าว ส่วนสตรีที่ไม่ได้ทำงานเชิงเศรษฐกิจนั้น จะมีมากหรือน้อย ก็เป็นผลจากลักษณะของปัจจัยดังกล่าวเช่นกัน

ข้อเสนอแนะ

1. เนื่องจากมีข้อจำกัดของข้อมูลมาก ในการศึกษารังนี้จึงไม่สามารถนำปัจจัยต่าง ๆ ที่สำคัญมาศึกษาได้ เช่น รายได้ของครอบครัว ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว จำนวนญาติผู้ใหญ่ที่อาศัยอยู่ด้วย เป็นต้น ซึ่งเชื่อว่าปัจจัยดังกล่าวจะมีผลต่อการทำงานของสตรีอย่างมาก ทั้งด้านอัตราการเข้าร่วมแรงงาน และลักษณะการทำงานของสตรี ฉะนั้นในการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องนี้ครั้งต่อไป ถ้าหากทำได้ ควรนำปัจจัยดังกล่าวมาศึกษาควย

2. การศึกษาในครั้งนี้อาจศึกษาได้ครอบคลุมถึง สตรีในเขตเมืองทั่วประเทศได้ คงศึกษาเฉพาะสตรีที่อยู่ในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น หากจะมีผู้ทำการวิจัยเรื่องเดียวกันนี้อีก ควรนำเอาสตรีที่สมรสแล้วในเขตเมืองอื่น ๆ มา

ศึกษาควย เพื่อความแตกต่างในด้านการทำงานของสตรีควย

3. แมวว่าข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ คอนขางจะล้าสมัยเกินไปบาง
คือเป็นข้อมูลจาก สัมมะโนประชากรและเคหะ พ.ศ. 2513 แต่สามารถใช้เป็น
แนวทางในการศึกษาครั้งต่อ ๆ ไปได้ และควรจะนำข้อมูลจากสัมมะโนประชากร
ครั้งต่อไป มาศึกษาในทำนองเดียวกันนี้อีก เพื่อเปรียบเทียบว่าอัตราการเขารวม
แรงงานของสตรีที่สมรสแล้วในเขตกรุงเทพมหานคร ในช่วงทศวรรษจะมีแบบแผนและ
แนวโน้มเปลี่ยนไปอย่างไรบ้าง